

## ชื่อผลงานวิจัย (ไทย)

รายงานการวิจัย ความทั่วถึงและเท่าเทียมของการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

## ชื่อผลงานวิจัย (อังกฤษ)

-

## ชื่อนักวิจัย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

## ปีที่ผลงานวิจัยเสร็จ

2560

## ประเภทของงานวิจัย

นโยบายการศึกษา

## บทคัดย่อ

เพื่อการพัฒนาสถานศึกษาแบบเรียนรวมซึ่งยึดหลักการของการจัดการศึกษาสำหรับความทั่วถึงและเท่าเทียมของประเทศไทย จุดเริ่มของงานวิจัยเรื่องนี้จึงเป็นการทบทวนสถานศึกษาแบบเรียนรวมของประเทศที่ได้รับการยอมรับว่ามีคุณภาพสูงระดับโลก อันได้แก่ ประเทศแคนาดา เดนมาร์ก เอสโตเนีย และสาธารณรัฐประชาชนจีน (ฮ่องกงและมาเก๊า) โดยมีคำถามสำคัญว่ามีกระบวนการดำเนินงานอย่างไร เมื่อนำเอาฐานคิดของสังคม แนวนำทางของกระแสโลก และความรู้เรื่องการจัดสถานศึกษาแบบเรียนรวมเข้ามาปรับใช้แล้ว พบว่า แคนาดา เดนมาร์ก เอสโตเนีย ฮ่องกง และมาเก๊า รับรู้และเชื่อมั่นว่าสถานศึกษาแบบเรียนรวมเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของสังคมพหุเชื้อชาติ เป็นกลไกการขับเคลื่อนสำหรับการสร้างและรักษาลักษณะร่วมทางสังคมที่ก่อให้เกิดความทั่วถึงและเท่าเทียมของการจัดการเรียนรวม ส่วนประเทศไทยนั้นแม้จะมีได้ย้ำเน้นเรื่องการเป็นพหุเชื้อชาติ แต่ที่ตรงกัน คือ มุ่งไปยังการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมที่ขยายศักยภาพของเด็กและเยาวชนให้สามารถอยู่ร่วมกันระหว่างคนที่อยู่ในวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีคุณภาพชีวิตและอนาคตที่ดี เป็นความคาดหวังของประเทศที่นำเอาความหลากหลายด้านภูมิหลังและประสบการณ์ของบุคคลมาใช้ให้เกิดคุณค่า จุดเด่นของทุกประเทศคือ ใช้กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะนักเรียนที่มีความต้องการแตกต่างแทนการใช้แนวคิดเชิงสงเคราะห์ แต่ก็ยังปรากฏในเอสโตเนียและประเทศไทยที่ให้น้ำหนักกับกลยุทธ์การชดเชยความบกพร่องด้านต่างๆ ควบคู่กันไปอย่างชัดเจน จุดเด่นของประเทศไทย คือ มีกฎหมาย แผน และนโยบายที่เป็นแนวทางการดำเนินงานในอนาคต โดยแผนการศึกษาแห่งชาติมีระยะเวลา 20 ปี ส่วนแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 มีระยะเวลา 5 ปี เท่ากับระยะเวลาของแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 5

ในเรื่องของกระบวนการแปรนโยบายสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาแตกต่างกัน ตรงที่แคนาดา เดนมาร์ก และเอสโตเนีย กำหนดกรอบนโยบายจากส่วนกลาง แต่วิธีปฏิบัติให้อิสระกับท้องถิ่น โดยมีข้อแม้เรื่องคุณภาพต้องอยู่ในระดับสูง ขณะที่ฮ่องกง มาเก๊า และไทย มีหน่วยงานที่รับผิดชอบการกำกับดูแลมาจากหน่วยงานกลางจนถึงระดับท้องถิ่น โดยที่ไทยมีหน่วยงานดูแล 2 ระดับก่อนที่จะลงถึง

## สถานศึกษาที่เป็นหน่วยปฏิบัติ

สำหรับปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จของการเป็นสถานศึกษาแบบเรียนรวม ได้แก่ (1) บทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการกระจายภาวะผู้นำ (2) การเลือกนักเรียนเข้าเรียนแบบทั่วถึงและเท่าเทียม (3) กลยุทธ์การจัดการชั้นเรียนรวมแบบเปิดโอกาสการพัฒนาทักษะหลากหลาย (4) กลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนแบบยืดหยุ่น (5) ครู (6) ความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ส่วนอุปสรรคของการทำงาน พบว่า มาจากด้าน (1) งบประมาณไม่เพียงพอ (2) เจตคติเชิงลบของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (3) สถิติ ข้อมูล และงานวิจัยขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล (4) นโยบายและวิธีปฏิบัติ (5) การผลิตและพัฒนาครู (6) บริการเพื่อตอบสนองความแตกต่างยังมีคุณภาพไม่เพียงพอ

สำหรับข้อเสนอเชิงนโยบายจำแนกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับแรก นโยบายระดับชาติ : ก้าวไปข้างหน้า ภายในปี พ.ศ. 2573 ประชาชนมั่นใจได้ว่าเด็กและเยาวชนไทยได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเต็มตามศักยภาพอย่างทั่วถึง เท่าเทียม และมีคุณภาพแข่งขันได้ในระดับโลก ระดับที่สอง นโยบายระดับท้องถิ่น : ขับเคลื่อนอย่างมั่นคง ให้มีการแปลงรูปสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกระแสหลักให้เป็นสถานศึกษาแบบเรียนรวมที่เน้นความทั่วถึงและเท่าเทียมเต็มรูปแบบ ระดับที่สาม นโยบายระดับสถานศึกษา : ทั่วถึงและเท่าเทียมเต็มรูปแบบ โดยเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่แตกต่างได้บรรลุศักยภาพสูงสุดแห่งตนในสถานศึกษาเช่นเดียวกับเด็กปกติในชุมชนใกล้เคียง และเป็นการนำเอาสิ่งสนับสนุนจากชุมชนเข้ามาในสถานศึกษาเพื่อประโยชน์กับนักเรียนทุกคน

## ❏ คำสำคัญ

ความทั่วถึงและเท่าเทียมของการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน , สถานศึกษาแบบเรียนรวม , ปรัชญาการจัดการศึกษาแบบทั่วถึงและเท่าเทียม , ภาพของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

## ❏ ความเป็นมา/หลักการและเหตุผล

ในการประชุมใหญ่แห่งสหประชาชาติ สมัยสามัญครั้งที่ 70 ณ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งนอกจากได้พิจารณาผลการดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ ค.ศ. 2000 – 2015 ขององค์การสหประชาชาติ เพื่อให้แต่ละประเทศยกระดับคุณภาพชีวิตพื้นฐานประชากรแล้ว ยังได้พิจารณาให้การรับรองวาระการพัฒนายั่งยืนของโลกในช่วง 15 ปีข้างหน้า คือ ค.ศ. 2015 – 2030 ซึ่งมีเป้าหมายการพัฒนาในภาคการศึกษาคือ การสร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสำหรับประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการได้นำวาระการพัฒนานี้สู่การปฏิบัติในแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12

เมื่อพิจารณาถึงกลุ่มประเทศที่สามารถจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยมีคุณภาพสูงและมีความเสมอภาคแล้ว จากผลการทดสอบ PISA เมื่อ ค.ศ. 2015 พบว่ามี 4 แห่งที่จัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตามเกณฑ์ข้างต้น ได้แก่ แคนาดา เดนมาร์ก เอสโตเนีย และสาธารณรัฐประชาชนจีน คำว่าเสมอภาคทางการศึกษามี 2 มิติ มิติแรก ได้แก่ ความยุติธรรม ซึ่งโดยพื้นฐานแล้วหมายถึงการทำให้มั่นใจได้ว่าภูมิหลังและประสบการณ์ส่วนตัวของบุคคลไม่เป็นอุปสรรคสำหรับการบรรลุถึงศักยภาพในการเรียนรู้และมิติที่สอง ได้แก่ ความทั่วถึงและเท่าเทียม หรืออีกนัยหนึ่ง คือ กลวิธีจัดการศึกษาให้ทุกคนได้เข้าถึงการเรียนรู้ร่วมกันตามความต้องการและศักยภาพโดยไม่เลือกปฏิบัติ โดยที่มิติทั้งสองนั้นสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก

เพื่อการปรับปรุงการจัดการศึกษาให้มีความยุติธรรม ทั่วถึง และเท่าเทียม องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา จึงมีนโยบายออกแบบระบบการศึกษา ปรับปรุงการปฏิบัติทั้งนอกและในสถานศึกษา และปรับปรุงการจัดทรัพยากรสำหรับ

ความทั่วถึงและเท่าเทียม สำหรับงานวิจัยฉบับนี้ให้ความสนใจไปยังความทั่วถึงและเท่าเทียม ของการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหรือที่เรียกกันในประเทศไทยว่าสถานศึกษาแบบเรียนรวมหรือเรียนร่วม ซึ่งในงานวิจัยเล่มนี้เรียกว่า สถานศึกษาแบบเรียนรวม โดยต้องการศึกษาว่าในแคนาดา เดนมาร์ก เอสโตเนีย และสาธารณรัฐประชาชนจีน (ฮ่องกงและมาเก๊า) มีกระบวนการปฏิบัติอย่างไร เพื่อจัดสถานศึกษาแบบเรียนรวม

## วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ทบทวนการนำนโยบายการจัดการศึกษาแบบทั่วถึงและเท่าเทียมสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งของต่างประเทศและประเทศไทย
2. เสนอแนะนโยบายการจัดการศึกษาแบบทั่วถึงและเท่าเทียมสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย

## ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา มุ่งวิเคราะห์การนำนโยบายการจัดการศึกษาแบบทั่วถึงและเท่าเทียมสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาในด้านของวิธีปฏิบัติ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ และอุปสรรค
2. ด้านแหล่งข้อมูล ใช้เอกสารปฐมภูมิจากหน่วยงานที่เป็นองค์กรการศึกษานานาชาติจากแคนาดา เดนมาร์ก เอสโตเนีย สาธารณรัฐประชาชนจีน (ฮ่องกงและมาเก๊า) และประเทศไทย ในขอบข่ายเรื่องนโยบายการจัดการศึกษาแบบทั่วถึงและเท่าเทียม ร่วมกับงานวิจัยด้านเดียวกันจากนานาประเทศที่นำเสนอในฐานข้อมูลวิทยานานาชาติและระดับชาติระหว่าง ค.ศ. 2000 (พ.ศ. 2543) เป็นต้นไป
3. ด้านวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การเก็บข้อมูลจากเอกสาร วิเคราะห์เนื้อหา และใช้การตรวจสอบข้าม (cross check) ระหว่างคณะวิจัย
4. ด้านเวลา ระหว่างเดือนมิถุนายน – 30 กันยายน 2560

## ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา/ที่เกี่ยวข้อง

1. ฐานคิดสำคัญของสังคมในเรื่องความทั่วถึงและเท่าเทียมทางการศึกษา การศึกษาที่ทั่วถึงและเท่าเทียมมีพัฒนาการมาจากการจัดการศึกษาพิเศษให้แก่เด็กพิเศษเฉพาะด้าน เป็นการจัดแยกในสถานศึกษาที่จัดให้ ต่อมาได้เปิดโอกาสให้เด็กพิเศษเข้าไปเรียนในสถานศึกษากระแสหลัก โดยจัดชั้นเรียนพิเศษให้ ถือเป็นการจัดแบบบูรณาการ สำหรับฐานคิดสำคัญของสังคมในเรื่องความทั่วถึงและเท่าเทียมทางการศึกษาที่ได้ทบทวนในบทนี้ประกอบด้วยฐานคิดด้านปรัชญา จิตวิทยาการศึกษา และกฎหมาย
2. ฐานคิดด้านจิตวิทยาการศึกษา ที่อ้างถึงในการจัดการศึกษาแบบทั่วถึงและเท่าเทียมอยู่ในจิตวิทยาสกลนิรमितนิยมด้านสังคม แนวคิดศูนย์กลางของทฤษฎีนี้คือ การสร้างความรู้ร่วมกันระหว่างปัจเจกบุคคลและกระบวนการทางสังคม มีฐานคิดว่า พัฒนาการของมนุษย์เป็นกระบวนการของเด็กในการที่จะเรียนรู้ประสบการณ์ในสิ่งแวดล้อมทางสังคม กระบวนการดังกล่าวพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น หากเกิดข้อบกพร่องขึ้นจะต้องไม่รับรู้ว่าเป็นความผิดปกติ แต่ต้องนำเข้าสู่วิถีชีวิตของสังคมโดยไม่เปรียบเทียบ
3. ฐานคิดด้านกฎหมายและแผนพัฒนาการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรวมของแต่ละประเทศจะต่างกันออกไปตามบริบทของประเทศ แต่มีความจำเป็นที่ทุกประเทศจะต้องมีกฎหมายหลายระดับ รวมทั้งมีแผนพัฒนาสถานศึกษาแบบเรียนรวม

## วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเอกสาร (documentary research) ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ (qualitative methods) แบบหลายกรณี จากประเทศที่จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพสูงและมีความเสมอภาค 4 แห่ง อ้างอิงจากผลการทดสอบ PISA เมื่อ ค.ศ. 2015 ได้แก่ แคนาดา เดนมาร์ก เอสโตเนีย ฮังการี และมาเก๊าแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อให้ได้แนวปฏิบัติที่โดดเด่นสะท้อนความสำเร็จของประเทศนั้นๆ จากนั้นจึงนำมาเปรียบเทียบกับประเทศไทย รายละเอียดของขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็นดังนี้

แบบการวิจัย การวิจัยเอกสารเป็นการวิจัยที่วิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งบันทึกข้อมูลประเภทต่างๆ โดยที่แหล่งข้อมูลนั้นเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่มีคุณภาพ มีความหมายในประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้าชัดเจน โดยที่ต้องมีการร่วมกันประเมินคุณค่าก่อนนำมาวิเคราะห์

แหล่งข้อมูลการวิจัย จำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ แหล่งความรู้ประเภทเอกสารปฐมภูมิเป็นกฎหมาย/นโยบายทางการศึกษา ซึ่งออกมาจากภาครัฐของแต่ละประเทศ และเอกสารทุติยภูมิที่เป็นบทความวิชาการและผลงานวิจัยที่เผยแพร่ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ประกอบด้วย ตารางวิเคราะห์ คำหลัก และแบบบันทึกสาระสำคัญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการปฏิบัติตามลำดับ ดังนี้

1. กำหนดกรอบการศึกษา ได้แก่ ความทั่วถึงและเท่าเทียมของการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหรือการจัดการเรียนรวมในสถานศึกษา
2. กำหนดประเทศเพื่อเป็นกรณีศึกษา ได้แก่ แคนาดา สาธารณรัฐประชาชนจีน (ฮังการีและมาเก๊า) เดนมาร์ก และเอสโตเนีย
3. กำหนดประเด็นการศึกษาแต่ละกรณีศึกษาที่มีขอบเขตตามกรอบการศึกษา
4. รวบรวมข้อมูลการจัดการศึกษาของประเทศที่เป็นกรณีศึกษา
5. วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบให้เห็นแนวโน้มของการปฏิบัติร่วมหรือความคล้ายคลึง และที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะประเทศ
6. กำหนดข้อเสนอแนะนโยบายของประเทศไทย โดยใช้ช่องว่างระหว่างประเทศต้นแบบกับประเทศไทยในหัวข้อที่วิเคราะห์แหล่งข้อมูลสำคัญ
7. ตรวจสอบความตรงเชิงปฏิบัติการโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านปฏิบัติการการศึกษาแบบเรียนรวมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย จำนวน 3 ท่าน

การวิเคราะห์ข้อมูล ยึดหลักการวิเคราะห์เนื้อหาที่มีหลักการสำคัญ คือ การลดทอนขนาดและปริมาณข้อมูลตามวิธีนัยยะและลงข้อสรุปผลการวิเคราะห์เป็นหมวดหมู่ตามวิธีอุปนัย การนำเสนอผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบความเรียง ตาราง และแผนภาพ ตามความเหมาะสมกับลักษณะของข้อมูล

## ผลการวิจัย

ผลการวิจัยจำแนกตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

- (1) ผลการทบทวนการนำนโยบายการจัดการศึกษาแบบทั่วถึงและเท่าเทียมสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งของต่างประเทศและประเทศไทย

เมื่อนำเอาฐานความคิดของสังคม แนวนำทางของกระแสโลก และความรู้เรื่องการจัดสถานศึกษาแบบเรียนรวมเข้ามาปรับใช้แล้ว พบว่า แคนาดา เดนมาร์ก เอสโตเนีย ฮังการีและมาเก๊า รับรู้และเชื่อมั่นว่าสถานศึกษาแบบเรียนรวมเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของสังคมพหุเชื้อชาติ เป็นกลไกการขับเคลื่อนสำหรับการสร้างและรักษาลักษณะร่วมทางสังคมที่ก่อให้เกิดความทั่วถึงและเท่าเทียม การจัดการเรียนรวมในประเทศไทยนั้นแม้จะมีได้เน้นเรื่องความเป็นพหุเชื้อชาติ แต่ที่ตรงกัน คือ มุ่งไปยังการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมที่ขยายศักยภาพของเด็กและเยาวชน ให้สามารถอยู่ร่วมกันระหว่างคนที่อยู่ในวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีคุณภาพชีวิตและอนาคตที่ดี จุดเด่นของทุกประเทศ คือ ใช้กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะนักเรียนที่มีความต้องการแตกต่างแทนการใช้แนวคิดเชิงสงเคราะห์ จุดเด่นของประเทศไทย คือ มีกฎหมาย แผนและนโยบายที่เป็นแนวทางการดำเนินงานในอนาคต โดยแผนการศึกษาแห่งชาติมีระยะเวลา 20 ปี ส่วนแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 ระยะเวลา 5 ปี เท่ากับระยะเวลาของแผนพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ยิ่งไปกว่านั้นยังมีข้อเสนอแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา 20 ปี เป็นเส้นทางของการพัฒนา

ในเรื่องของกระบวนการแปรนโยบายสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาแตกต่างกัน ตรงที่แคนาดา เดนมาร์ก และเอสโตเนียกำหนดกรอบนโยบายจากส่วนกลาง แต่วิธีปฏิบัติให้อิสระกับท้องถิ่น โดยมีข้อแม้เรื่องคุณภาพต้องอยู่ในระดับสูง ขณะที่ฮังการี มาเก๊า และไทยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบการกำกับดูแลมาจากหน่วยงานกลางจนถึงระดับท้องถิ่น โดยที่ไทยจะมีหน่วยงานดูแล 2 ระดับก่อนที่จะลงถึงสถานศึกษาที่เป็นหน่วยปฏิบัติ กระบวนการสร้างสถานศึกษาของทุกประเทศนั้นใช้การแปลงรูปจากสถานศึกษาในกระแสหลัก โดยการตรากฎหมาย กำหนดนโยบาย ทำความเข้าใจแนวทางและลักษณะสำคัญของสถานศึกษาแบบเรียนรวม เตรียมการสำหรับการแก้ไขความขัดแย้งของการรับรู้ที่มาจากความเป็นสถานศึกษาพิเศษและสถานศึกษาแบบบูรณาการก่อนเข้าสู่การเป็นสถานศึกษาแบบเรียนรวม ส่วนการสอนนั้นทุกประเทศใช้แนวคิดของการร่วมสอนระหว่างครูผู้สอนกับทีมสหวิชาชีพในชั้นเรียนรวม แต่การเข้าสอนนั้น แคนาดาและเดนมาร์กส่วนใหญ่ใช้การร่วมสอน สำหรับฮังการี มาเก๊า ไทย และเอสโตเนีย แม้ว่าจะไม่ได้ร่วมสอนทุกครั้งแต่ก็ทำงานร่วมกับผู้ชำนาญการด้านต่างๆ ในการอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในชั้นเรียนรวม ผสมกับการมีหน่วยงานหรือองค์กรสนับสนุนจากภายนอก

สำหรับปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จของการเป็นสถานศึกษาแบบเรียนรวมได้แก่ (1) บทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการกระจายภาวะผู้นำ (2) การเลือกนักเรียนเข้าเรียนแบบทั่วถึงและเท่าเทียม (3) กลยุทธ์การจัดการชั้นเรียนรวมแบบเปิดโอกาสการพัฒนาทักษะหลากหลาย (4) กลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนแบบยืดหยุ่น (5) ครู (6) ความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ

อุปสรรคของการทำงาน พบว่า มาจากด้าน (1) งบประมาณไม่เพียงพอ (2) เจตคติเชิงลบของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (3) สถิติ ข้อมูล และงานวิจัยขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล (4) นโยบายและวิธีปฏิบัติ (5) การผลิตและพัฒนาครู (6) บริการเพื่อตอบสนองความแตกต่างยังมีคุณภาพไม่เพียงพอ

(2) ผลข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาแบบทั่วถึงและเท่าเทียมสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย

ระดับแรก นโยบายระดับชาติ : ก้าวไปข้างหน้า ภายในปี พ.ศ. 2573 ประชาชนมั่นใจได้ว่าเด็กและเยาวชนไทยได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเต็มตามศักยภาพอย่างทั่วถึง เท่าเทียม และมีคุณภาพแข่งขันได้ในระดับโลก จากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกแห่งโดยปราศจากการปฏิเสธและการเลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากความต้องการที่แตกต่างทั้งในระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิ

ระดับที่สอง นโยบายระดับท้องถิ่น : ขับเคลื่อนอย่างมั่นคง ให้มีการแปลงรูปสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกระแสหลักให้เป็นสถานศึกษาแบบเรียนรวมที่เน้นความทั่วถึงและเท่าเทียมเต็มรูปแบบ เพื่อบริการนักเรียนที่มีความต้องการหลากหลายและแตกต่างกันในเขตรับผิดชอบตั้งแต่เริ่มแรกให้เร็วที่สุด

ระดับที่สาม นโยบายระดับสถานศึกษา : ทั่วถึงและเท่าเทียมเต็มรูปแบบ โดยเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่แตกต่างได้บรรลุศักยภาพสูงสุดแห่งตนในสถานศึกษาเช่นเดียวกับเด็กปกติในชุมชนใกล้บ้าน และเป็นการนำเอาสิ่งสนับสนุนจากชุมชนเข้ามาในสถานศึกษาเพื่อประโยชน์กับนักเรียนทุกคน

## อภิปรายผล

ตอนที่ 1 ทบทวนการนำนโยบายการจัดการศึกษาแบบทั่วถึงและเท่าเทียมสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งของต่างประเทศและประเทศไทย

### 1. ภาพการศึกษาแบบเรียนรวม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1.1 ภาพการศึกษาแบบเรียนรวมจากฐานคิดสำคัญของสังคม โดยภาพรวม ทุกประเทศมีฐานคิดการจัดการศึกษาแบบเท่าเทียมและทั่วถึงตามแนวปรัชญา Social Constructivism และ Deconstruction

1.2 ภาพการศึกษาแบบเรียนรวมตามกระแสโลก หากพิจารณาภาพการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของทุกประเทศพบว่า เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับปรัชญาการศึกษาเพื่อปวงชน การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

### 2. วิธีปฏิบัติในการสร้างสถานศึกษาแบบเรียนรวม

2.1 ทำความเข้าใจแนวคตินำทางของสถานศึกษาแบบเรียนรวมของประเทศ แนวคตินำทางของทุกประเทศสอดคล้องกับความเคลื่อนไหวของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เน้นหลักการของสิทธิมนุษยชน

2.2 แปรแนวคตินำทางมาสู่ลักษณะสำคัญของการศึกษาแบบเรียนรวม แคนาดาปฏิเสธความเชื่อที่สนับสนุนการจัดการศึกษาพิเศษ หากแต่มีความเชื่อพื้นฐานของการศึกษาแบบเรียนรวม คือ ผู้เรียนที่มีลักษณะพิเศษสามารถเรียนรู้กับเพื่อนๆ ในวิธีที่คล้ายคลึงกัน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่าง

2.3 พัฒนาหลักการเพื่อสร้างสถานศึกษาแบบเรียนรวม ข้อนี้พบจากแคนาดาที่พัฒนาความเชื่อ 6 ข้อ สำหรับการดำเนินการสถานศึกษาแบบเรียนรวม ได้แก่ (1) ผู้เรียนทุกคนสามารถประสบความสำเร็จ (2) จัดการเรียนการสอนตามความแตกต่าง และให้ความมั่นใจว่าผู้เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ (3) วิธีปฏิบัติในการเรียนการสอนที่ประสบความสำเร็จต้องมีพื้นฐานการวิจัยฐานประจักษ์ (4) พัฒนาครูให้ทำงานได้ในชั้นเรียนรวม (5) ผู้เรียนแต่ละคนมีรูปแบบของการเรียนรู้เป็นของตนเอง และ (6) ครูผู้สอนต้องการการสนับสนุนจากชุมชนกลุ่มใหญ่เพื่อสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

2.4 จัดการการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาเรียนรวม การแปลงสถานศึกษากระแสหลักไปเป็นสถานศึกษาแบบเรียนรวมนั้น ใช้กลวิธีกระบวนการ

### 3. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

3.1 บทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่า เป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่สุดต่อความสำเร็จของสถานศึกษาแบบเรียนรวม

3.2 การเลือกนักเรียนเข้าเรียนแบบทั่วถึงและเท่าเทียม หัวใจสำคัญของการเรียนรวมคือนักเรียน ดังนั้น ประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาการเลือกนักเรียนเข้าชั้นเรียนในเดนมาร์กให้ความสำคัญกับความเสมอภาคของนักเรียนในการเข้าศึกษา

3.3 กลยุทธ์การจัดการชั้นเรียนรวมแบบเปิดโอกาสการพัฒนาทักษะที่หลากหลาย เป้าหมายของการจัดชั้นเรียนรวมเป็นไปเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสหลากหลายในการพัฒนาทักษะทางสังคม ทักษะในการช่วยเหลือตนเอง ทักษะทางภาษา ทางปัญญา และการใช้ทักษะทางกาย

3.4 กลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนแบบยืดหยุ่น การจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย การจัดการหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการวัดและการประเมิน

3.5 ครู ได้รับการยอมรับว่าเป็นปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จของการจัดการเรียนรวม

3.6 ความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ จำแนกออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ด้านการสนับสนุน ด้าน

การบริหารจัดการการเรียนรู้รวม การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ และด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

#### 4. อุปสรรคการจัดสถานศึกษาแบบเรียนรวม

- 4.1 งบประมาณไม่เพียงพอ
- 4.2 เจตคติเชิงลบ
- 4.3 สถิติ ข้อมูล และงานวิจัยขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- 4.4 นโยบายบางประการ
- 4.5 การผลิตและพัฒนาครู

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการศึกษาแบบทั่วถึงและเท่าเทียมสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย

1. นโยบายระดับชาติ มีข้อเสนอให้ก้าวไปข้างหน้าบนเส้นทางของการศึกษาแบบทั่วถึงและเท่าเทียม
2. นโยบายระดับท้องถิ่น มีข้อเสนอให้ขับเคลื่อนอย่างมั่นคง โดยมีการแปลงรูปสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกระแสหลักให้เป็นสถานศึกษาแบบเรียนรวมที่เน้นความทั่วถึงและเท่าเทียมเต็มรูปแบบ
3. นโยบายระดับสถานศึกษา มีข้อเสนอให้สถานศึกษาจัดการศึกษาแบบทั่วถึงและเท่าเทียมเต็มรูปแบบ หรือเป็นสถานศึกษาแบบเรียนรวมเต็มรูปแบบ

### ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

1. ผู้บริหารการศึกษาระดับนโยบายนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อทบทวนนโยบายการจัดการศึกษาแบบทั่วถึงและเท่าเทียมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน พร้อมทั้งนำข้อแตกต่างเชิงพัฒนามาปรับนโยบายให้เป็นการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามปรัชญา ร่วมกับการพิจารณาตัวชี้วัดคุณภาพ 7 ตัวจากข้อเสนอ
2. ผู้บริหารการศึกษาระดับท้องถิ่นใช้แนวคิดของการบริหารจัดการระดับกลาง ขับเคลื่อนให้มีการแปลงรูปสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกระแสหลักให้เป็นสถานศึกษาแบบเรียนรวมที่เต็มรูปแบบตามนโยบายระดับชาติ เพื่อบริการนักเรียนที่มีความต้องการหลากหลายและแตกต่างกันในเขตรับผิดชอบตั้งแต่เริ่มแรกให้เร็วที่สุด
3. ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นสถานศึกษาแบบเรียนรวมเต็มรูปแบบ
4. ครูประจำการต้องปรับกระบวนทัศน์และสร้างกรอบความคิดเติบโตให้การจัดการเรียนรู้รวม โดยให้การให้ความใส่ใจ ร่วมกับการแสวงหาความรู้และทักษะเรื่องการเรียนรู้รวม คู่กันไปกับความรู้เรื่องนโยบายและกฎหมาย คัดกรองนักเรียนโดยให้ความสำคัญกับจุดแข็งของนักเรียนมากกว่าจำแนกประเภท
5. หน่วยงานกำกับการผลิตครูและหน่วยงานผลิตครู ต้องทบทวนหลักสูตรการผลิตครูใหม่ โดยมีหลักการสำคัญ คือ ครูทุกคนต้องพร้อมที่จะสอนในชั้นเรียนรวม ด้วยเหตุนี้ องค์กรประกอบวิชาชีพครูในหลักสูตรต้องเพิ่มองค์ความรู้สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้รวม

### ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. หน่วยงานระดับนโยบายของการจัดการศึกษาเรียนรู้รวม ร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานสนับสนุนการวิจัยขยายมุมมองการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม แล้วพัฒนาเป็นประเด็นวิจัยสำคัญตามบริบทของประเทศไทย และสนับสนุนให้ทำการวิจัยตาม

ประเด็นเพื่อนำมาใช้งาน

2. วิจัยและพัฒนาหรือวิจัยปฏิบัติการตามความต้องการเชิงพัฒนาของหน่วยบริหารจัดการและสถานศึกษาที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวมโดยใช้วิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม
3. วิจัยแบบเทียบรอยคุณภาพการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมภายในประเทศหรือระดับระหว่างประเทศที่มีแบบปฏิบัติที่ดี

www.thaiedresearch.org